

ATODIAD

1. Pwysigrwydd y Maes

Canfyddiadau - Mae glendid stryd o'r pwysigrwydd mwyaf ar gyfer yr economi, iechyd ac ymdeimlad o les yn ein cymunedau ac mae dyletswyddau pendant ar y Cyngor yn y maes y mae'n rhaid eu hwynebu. Mae arolwg ymysg y Panel Trigolion a chynghorau cymuned wedi dangos yn eglur iawn bod gan bobl Gwynedd ddymuniad i'r Cyngor weithredu'n fwy caled yn y maes hwn.

Argymhelliad i'r Aelod Cabinet –

Argymhellir bod yr Aelod Cabinet yn derbyn bod yn rhaid cymryd camau gwella pendant a newydd ac yn cadarnhau ei ymrwymiad i flaenoriaethu'r maes hwn ac yn ymrwymo i sicrhau blaenoriaeth i'r maes mewn trafodaethau o fewn Cabinet Cyngor Gwynedd.

Diweddariad

Aelod Cabinet yn parhau i roddi blaenoriaeth i'r maes hwn a wedi dwyn sylw'r Cabinet i bwysigrwydd y maes mewn sawl cyfarfod o'r Cabinet.

2. Natur y Gwasanaeth Presennol

Canfyddiadau - Mae'r gwasanaeth a ddarparir gan yr Uned yn un hynod o werthfawr; mae'r tîm yn ymroddedig ac yn gweithredu'n galed iawn mewn maes anodd a diddiolch i fynd i'r afael ag un o feysydd gwaith pwysicaf y Cyngor.

Argymhelliad i'r Aelod Cabinet –

Argymhellir bod yr Aelod Cabinet yn cyfleu gwerthfawrogiad yr Ymchwiliad o waith y tîm.

Diweddariad

Y tîm wedi derbyn gwerthfawrogiad yr ymchwiliad mewn cyfarfod penodol i drafod ac i weithredu ar argymhellion y Pwyllgor Craffu.

3. Her Arbedion y Cyngor

Canfyddiadau – Mae'r Cyngor wedi gorfod cyflwyno rhai toriadau yn y gwasanaeth fel rhan o becyn toriadau Her Gwynedd ac mae hyn yn sicr o effeithio ar gapasiti'r tîm i weithredu.

Argymhelliad i'r Aelod Cabinet –

Argymhellir bod yr Aelod Cabinet yn ymateb i'r lleihad yng nghapasi't'r Uned, yn derbyn yr her o edrych eto ar y gwasanaeth ac yn edrych yn greadigol ar atebion newydd wrth ail-flaenoriaethu gwaith y tîm.

Diweddariad

Yr Uned wedi ei ail-strwythuro yn dilyn lleihad yn ei gyllideb o ganlyniad i doriadau Her Gwynedd. Gwaith y tîm wedi ei ail-flaenoriaethu i adlewyrchu'r lleihad yn y nifer staff yr Uned.

4. Codi Ymwybyddiaeth a Newid Ymddygiad

Canfyddiadau – Mae pwyslais y tîm ar godi ymwybyddiaeth a cheisio newid ymddygiad yn allweddol ac mae'n bwysig nad yw'r gwaith hynny yn dioddef yn sgil y toriadau.

Argymhelliad i'r Aelod Cabinet –

Argymhellir i'r Aelod Cabinet bod y gwaith ar godi ymwybyddiaeth yn gorfod parhau wrth ail-edrych ar ddyletswyddau'r Uned wrth ddygymod â'r toriadau y maent yn gorfod eu hwynebu.

Argymhellir hefyd, yn benodol, bod angen ymgyrch codi ymwybyddiaeth ffres, drwyadl a phenodol am gyfnod o oddeutu 6 mis cyn cyflwyno unrhyw drefn newydd sydd yn dangos bod agwedd y Cyngor at orfodi yn y maes hwn yn mynd i galedu (gweler Canfyddiad 8 isod).

Diweddariad

Gwaith ar godi ymwybyddiaeth wedi parhau e.e. yn ystod 2016/17:

- *cefnogwyd 14 grŵp cymunedol gydag ymgyrchoedd hel sbwriel*
- *cydweithio gyda'r gymuned ar ymgyrchoedd atal graffiti, tipio slei bach e.e. Dyffryn Cadnant, Maesgeirchen, Aberdyfi*
- *cynnal 18 sioe deithiol amgylcheddol mewn ysgolion*
- *cynnal 5 ymgyrch ysgol ar faw cwn.*

Bydd yr ymgyrch codi ymwybyddiaeth newydd ar gyflwyno trefn newydd o osod dirwyon ar y stryd yn cael ei gydgydio gyda chyflwyno a hysbysu'r trefniant newydd.

5. Cydweithio rhyngadrannol

Canfyddiadau – Mae'r gwahanol gyfrifoldebau gorfodi ar draws y Cyngor yn amrywiol iawn ac mae lle i edrych yn y tymor hwy ar resymoli rhai ohonynt er mwyn rhannu hawliau gorfodi ar draws nifer fwy o staff a gwneud gwell defnydd o'r swyddogion ar lawr gwlad.

Argymhelliad i'r Aelod Cabinet –

Argymhellir bod yr Aelod Cabinet a'r Pennaeth Gwasanaeth yn cyd-drafod â'u cydweithwyr er mwyn ymestyn hawliau ac ymarferion gorfodi ar draws mwy o wasanaethau er mwyn gwneud gwell defnydd o adnoddau staff. Wrth wneud hynny dylai'r Aelod Cabinet a'r adrannau roi sylw i waith ymchwil diweddar APSE am y manteision posib a'r risgiau.

Diweddariad

O safbwynt gwaith ymchwil APSE mae hwn yn berthnasol i ymuno ystod o ddyletswyddau gorfodaeth y Cyngor dan un Adran neu Wasanaeth. Byddai hyn yn cynnwys gweithgareddau Gwarchod y Cyhoedd ac efallai Cynllunio a Thrwyddedu. Cafodd y posibiliad hwn ei ystyried ar lefel rhanbarthol gyda'r syniad o gydweithio a rhannu adnoddau rhwng siroedd. Nid yw hyn wedi dwyn ffrwyth gan fod nifer o awdurdodau'r Gogledd, fel Dinbych, Conwy a Wrecsam yn dewis defnydd o gwmnïau preifat i gynorthwyo mewn gorfodi ar y problemau sydd fwyaf o bryder i drigolion sef tipio slei bach, baw cwn a sbwriel ar y stryd.

6. Rôl Gwirfoddolwyr

Canfyddiadau - Tra nad oes rôl i wirfoddolwyr mewn gwaith gorfodi, mae lle i fanteisio ar awydd yn ein cymunedau i gymryd cyfrifoldeb am lendid ar ein strydoedd trwy gyflwyno pencampwyr gwirfoddol ("Tîm Gwynedd Daclus / Gwynedd Lân") sydd yn medru codi ymwybyddiaeth a chynnig cyngor a chymorth ac adnabod manau lle mae problemau.

Argymhelliad i'r Aelod Cabinet –

Argymhellir bod yr Aelod Cabinet yn agor trafodaethau gyda grwpiau a chymunedau lleol i weld sut y gellir datblygu pecyn o weithgareddau y gallai grwpiau felly weithredu arnynt , gan roi sylw i'r gwaith hynny yn benodol yn ystod y cyfnod paratoi ar gyfer y drefn newydd.

Diweddariad

Enghreifftiau o ymgyrchoedd gwirfoddol diweddar:

Llanrug

Abergwyngregyn

Y Foryd, Caernarfon

Chwilog

Bethesda X2

Y Felinheli (gyda'r Cyngor Cymuned)

Dolgellau

Dinas Dinlle (gyda Ysgol Nebo)

Caeathro

Pwllheli

Tîm wedi cydnabod bod codi ymwybyddiaeth a marchnata yn hynod bwysig a bod y gwaith yma yn parhau gan edrych ar ffyrdd newydd er ychwanegu gwerth at yr ymgyrchoedd.

7. Cyfraniad gan Fusnesau

Canfyddiadau - Mae lle i ddenu cymorth a nawdd gan fusnesau preifat ar gyfer y gwaith hwn trwy eu cysylltu gyda'r datblygiad gwirfoddol a awgrymir yng Nghanfyddiad 6.

Argymhelliad i'r Aelod Cabinet –

Argymhellir bod yr Aelod Cabinet yn cydweithio gyda'r Aelod Cabinet â chyfrifoldeb dros yr Economi a Thwristiaeth i ddatblygu cysylltiadau gyda busnesau lleol i geisio nawdd tuag at fentrau gwirfoddol a chymunedol.

Diweddariad

Trafodaethau gyda busnesau penodol yn parhau e.e. y tîm wedi gweithio gyda McDonalds a Tesco ym Mhorthmadog yn ddiweddar o ran ymgyrchoedd codi ysbwriel a chasglu hen drolis o'r Cut ym Mhorthmadog.

Nid yw'r Aelod Cabinet wedi cael cyfle i drafod hyn mewn manylder gyda'r Aelod Cabinet Economi a Chymuned ond mae hyn yn yr arfaeth.

8. Gwaith Gorfodi

Canfyddiadau –

- a) Dylai'r Cyngor edrych ar allanoli elfennau o'i waith gorfodi i ategu gwaith y tîm mewnol. Byddai'r gwaith hynny yn canolbwyntio ar orfodaeth a dirwyo sydyn (FPNs) ar sail dim cost i'r Cyngor (Dylid treialu hyn am gyfnod o 12 mis yn y lle cyntaf gan ei adolygu ar ôl hynny).
- b) Bydd angen pwysleisio rhai elfennau – ee rhaid i'r holl staff fedru siarad Cymraeg, cyflogaeth leol a'r angen i roi sylw i wahanol fathau o sbwriel a baw cŵn – fel y mae Cyngor Wrecsam wedi gwneud
- c) Bydd angen sicrhau cydweithrediad Uned Gyfathrebu'r Cyngor i roi cyhoeddusrwydd digonol i'r newid hwn mewn da bryd cyn iddo fod yn weithredol.

Argymhelliad i'r Aelod Cabinet –

Argymhellir bod yr Aelod Cabinet a'r Pennaeth Gwasanaeth yn:-

- a) cychwyn proses gystadleuol i gynnal treial digost i'r Cyngor o allanoli elfennau gorfodi am gyfnod o rhwng 12 a 24 mis gyda rhai amodau penodol, yn cynnwys sicrwydd am y defnydd o'r iaith Gymraeg yn y gwasanaeth, cyflogaeth leol a ffocws penodol ar ddelio â phroblem baw cwn
- b) adolygu llwyddiant yr arbrawf wedi'r cyfnod peilot ac yna ystyried y dewisiadau wedi hynny, boed hynny yn barhad efo'r gwasanaeth wedi ei allanoli neu, hyd yn oed, fewnoli'r gwasanaeth
- c) cwblhau gwaith penodol i baratoi'r cyhoedd ar gyfer y pwyslais newydd yn y gwaith trwy godi ymwybyddiaeth a nodi bod y Cyngor yn gwneud hyn mewn ymateb i farn clir y cyhoedd.

Diweddariad

Cysylltiad cychwynnol wedi ei wneud i sefydlu ar oes cwmnïau a diddordeb. Wedi cael cyngor cyfreithiol parthed dirprwyo'r hawliau ac adolygu strwythur taliadau dirwyon a chaffael y gwasanaeth.

Nawr yn barod i gychwyn y broses o hysbysebu'n gyhoeddus ar gyfer ennyn diddordeb a sicrhau cytundeb (11 wythnos).

Yn dilyn bydd cyfnod sefydlu i bwrpas rhoddi amser digonol i'r cwmni roddi adnoddau mewn lle cyn gweithredu (6 wythnos).

O ran amserlen dylid bod yn weithredol erbyn mis Mehefin 2017 gydag ymgyrch benodol i godi ymwybyddiaeth i'r newid yn cael ei gynnal yn unol â'r amserlen hwn. Yn anffodus, mae aelod allweddol o staff yr Uned yn absennol o'i waith oherwydd salwch yn ddiweddar a bydd felly llithriad i'r amseriad hwn.

9. Cyd-weithio gyda'r Heddlu

Canfyddiadau – Mae cyfrifoldebau deddfwriaethol ar Heddlu Gogledd Cymru yn ogystal ag awdurdodau lleol. Fodd bynnag, dros y blynyddoedd diwethaf, mae Heddlu Gogledd Cymru wedi rhoi blaenoriaeth uwch i wahanol fathau o droseddau.

Argymhelliad i'r Aelod Cabinet –

Argymhellir i'r Aelod Cabinet ei fod yn cynnal trafodaethau buan gyda Chomisiynydd yr Heddlu er mwyn trafod os oes lle i gydweithio yn agosach ar droseddau amgylcheddol ac ymddygiad gwrthgymdeithasol, yn cynnwys cydweithio ar weithredu'r Ddeddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Trosedd a Phlisma 2014.

Diweddariad

Mae'r Aelod Cabinet wedi cael sgwrs anffurfiol gyda'r Comisiynydd ac mae'n fwriad ceisio cyfarfod i'r pwrpas yn y dyfodol agos.